

O NOUĂ DESCOPERIRE APARTINÂND BRONZULUI TÂRZIU

În primăvara și toamna anului 1997, în cadrul planului de cercetare a Văii Mureșului mijlociu¹, în urma unor periegeze efectuate pe valea pârâului Nandru, am descoperit, în apropierea satului cu același nume, o serie de materiale arheologice care ne-au permis localizarea unui nou punct de locuire preistorică².

Pârâul Nandru, afluent de stânga al râului Cerna, la rândul său afluent de stânga al Mureșului³, traversează satul Nandru, sat încadrat administrativ în comuna Peștiș, județul Hunedoara. Este așezat într-un bazinet depresionar, la 7-8 km în amonte de gura văii, numit de localnici Valea Roatei, chiar înainte de intrarea în defileul care adăpostește Peștera Nandru, cunoscută pentru descoperirile aparținând paleoliticului superior⁴.

Zona cu locuire preistorică descoperită este poziționată la 50 de m nord-est de sat, pe partea stângă a pârâului, pe terasa a II-a, o terasă nu prea înaltă (aproximativ 5 m de la nivelul apei). Locul se bucură de o expunere sudică, aflându-se totodată la mai puțin de 100 de metri de cursul actual al pârâului. Este traversat de un drum de țară care urcă vertical dealul și care pornește din șoseaua aflată la 40 m mai jos, paralelă cu pârâul.

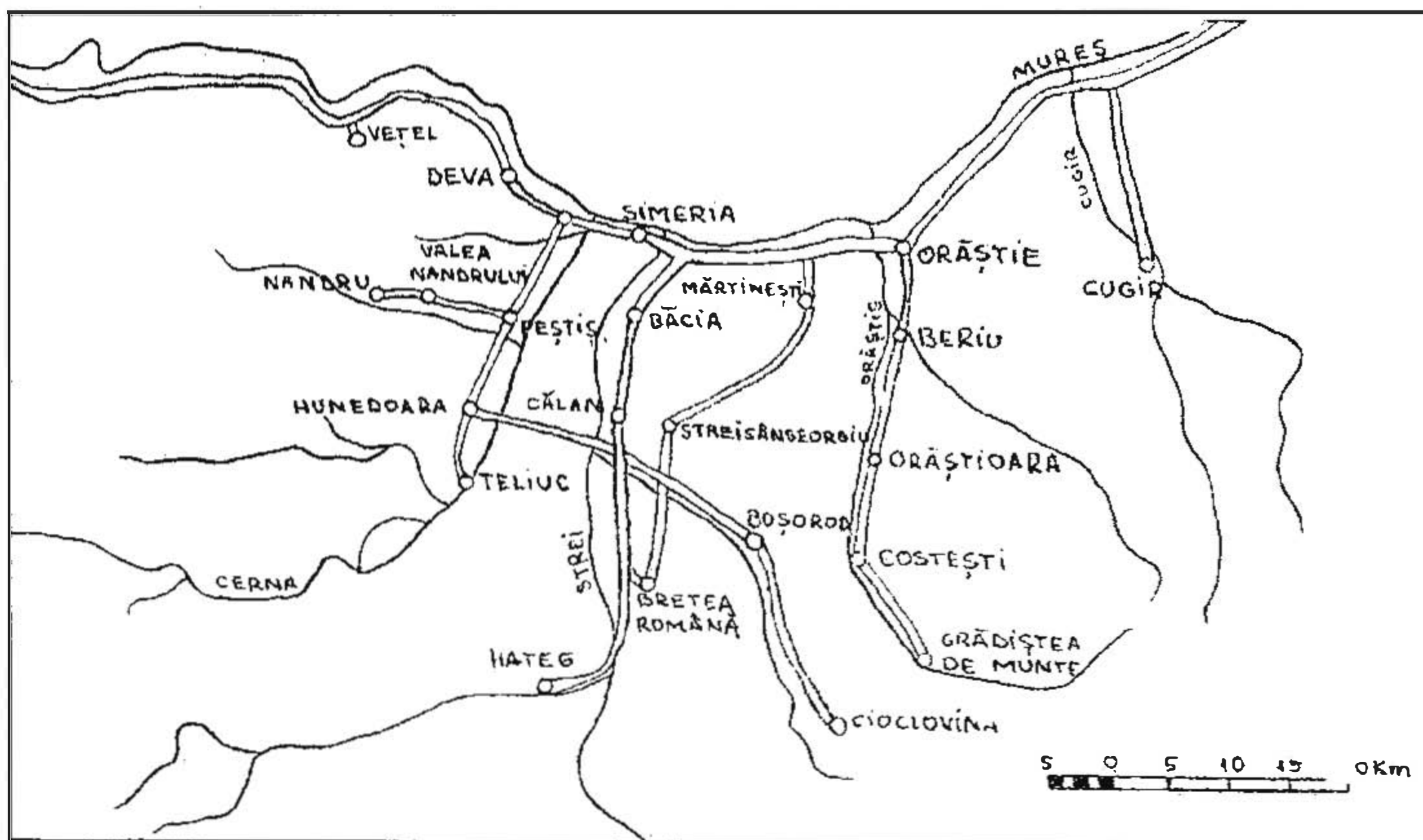

Fig. 1. Poziția geografică a satului Nandru

Localizarea locuirii preistorice s-a făcut pe baza fragmentelor ceramice și a bucăților de chirpic scoase la suprafață în urma lucrărilor agricole. Fragmentele ceramice aparțin unor diferite tipuri de vase și sunt realizate atât din pastă grosieră cât și din pastă semifină în cantități aproximativ egale. Specia fină

¹ Plan cuprins în tema de Grant a Centrului de Cercetări Pre- și Protoistorice ce ființează pe lângă Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia.

² La realizarea acestei lucrări am beneficiat de îndrumările și sugestiile domnului lector univ. dr. I. Andrițoiu și ale domnului C. Popa, de la Muzeul din Deva, cărora doresc să le mulțumesc pe această cale.

³ Vezi fig. 1.

⁴ M. Roska, *Erdély regészeti repertoriuma*, Cluj, 1942.

este reprezentată, și ea, însă într-o cantitate mai redusă.

Pasta ceramicii grosiere are în compoziție nisip cu granulație mare, amestecat cu pietricele și mică. Arderea este slabă; culoarea predominantă a cioburilor este brun-roșcată, totuși apare și culoarea neagră-cenușie. Ceramica grosieră este reprezentată mai ales de fragmente de pereți și buze ale unor recipiente de mărime mijlocie și mare. Apar și fragmente de torți și funduri de vase.

Formele ceramice care se pot distinge din fragmentele de factură grosieră sunt: vase cu buza dreaptă, ușor trasă în interior (Pl.I/9,10; Pl.IV/7); vase cu buza puțin evazată și gâtul ușor marcat (Pl.I/5,12); vase cu corpul arcuit (Pl.I/4,8; Pl.II/3,10; Pl.III/5,8); vase cu fundul drept, nemarcat, străchini tronconice cu gât scurt, ușor arcuit spre interior, cu marginea rotunjită (Pl.I/6).

Pentru ornamentarea ceramicii grosiere a fost utilizat atât decorul în relief: brâie crestate sau alveolate aplicate pe umărul vaselor sau sub buză (Pl.I/4,9; Pl.II/3,10; Pl.III/5,8; Pl.IV/7); proeminențe alungite dispuse pe umărul vaselor (Pl.IV/5); proeminențe conice pe umărul vaselor asociate cu brâuri alveolare (Pl.I/4); cât și decorul prin impresiune: alveole organizate în șir orizontal, plasate pe brâie sau sub buza vasului (Pl.I/4,9; Pl.II/3; Pl.III/5,8; Pl.IV/7); ansambluri de puncte imprimare (Pl.IV/5).

Pasta ceramicii semifine are în compoziție nisip mărunt, amestecat uneori cu mică. Arderea este destul de bună și uniformă; culoarea dominantă este brun-roșcată, dar, mai apare și cea gri-cenușie. Din fragmentele de pereți și buze descoperite, aparținând unor recipiente de dimensiuni mici și mijlocii, se pot reconstitui următoarele forme: vase bitronconice cu buza evazată, cu gât ușor marcat (Pl.I/1; Pl.II/5), vase cu buza trasă spre interior (Pl.II/4; Pl.III/6; Pl.IV/2), străchini cu buza evazată, cu gât scurt (Pl.IV/10), străchini cu buza trasă spre interior și marcată ușor (Pl.IV/4), cană cu gât înalt, ușor arcuit, cu buză evazată (Pl.II/8).

La ornamentarea ceramicii din pastă semifină s-a utilizat decorul prin adâncire: incizii sub formă de linii oblice și orizontale pe umărul vaselor (Pl.I/7; Pl.II/8; Pl.III/7); caneluri simple sau duble, verticale, oblice sau orizontale, pe umăr și corpul vaselor, organizate și sub formă de arcade și ghirlande (Pl.I/7,8,11; Pl.II/4; Pl.III/4,9); și decorul prin impresie: puncte și ansambluri de puncte imprimare (Pl.I/7; Pl.II/4; Pl.III/7); cercuri adâncite (Pl.III/1).

Ceramica fină are o pastă omogenă, din nisip fin, este bine arsă, iar culoarea dominantă este roșcată. Este reprezentată de fragmente din pereți și funduri ale unor vase de mici dimensiuni sau chiar mijlocii, iar repertoriul formelor cuprinde vase cu fund drept, ușor marcat (Pl.II/9) și cănițe cu corp arcuit (Pl.II/6).

Pentru ornamentarea ceramicii fine s-a folosit decorul prin adâncire: caneluri orizontale și oblice, simple sau duble, pe umărul și corpul vaselor, arcade și ghirlande (Pl.I/2,3,11; Pl.II/1,2,7; Pl.III/2,3,4; Pl.IV/3,8); și decorul prin impresie: cercuri adâncite înconjurare de puncte imprimare (Pl.IV/8); adâncituri sub forma boabelor de grâu (Pl.IV/2). În ansamblu, cele mai frecvente elemente de decor întâlnite pe fragmentele de la Nandru sunt canelurile.

Încadrarea cultural-cronologică se face pe baza materialului ceramic.

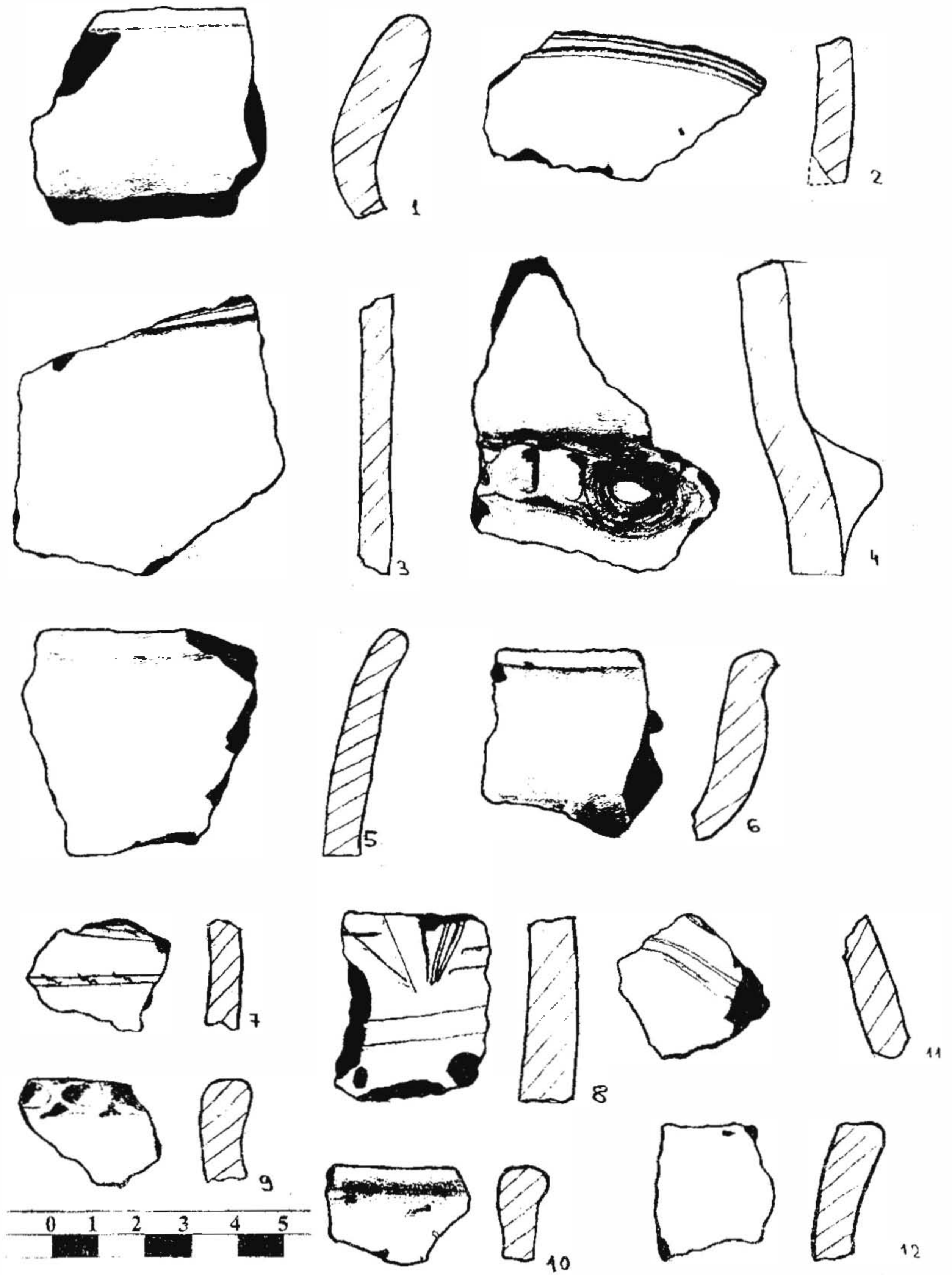
Factura pastei, analiza principalelor forme de vase care se pot reconstitui grafic și a motivelor ornamentale utilizate, permit plasarea fragmentelor ceramice în bronzul târziu, mai precis Bz. Reinecke C, cu o posibilă prelungire în Bz. Reinecke D⁵. Inciziile sub formă de linii oblice pe umărul vaselor (Pl.I/7; Pl.III/7), sau pe buză (Pl.II/4), brâiele alveolare (Pl.I/9; Pl.II/3,10; Pl.III/5,8; Pl.IV/7), uneori asociate cu proeminențe conice (Pl.I/4), arcadele și ghirlandele de pe umerii vaselor (Pl.I/2,8,11; Pl.II/1,2,3; Pl.III/1,2,3,4; Pl.IV/3) pledează pentru posibila încadrare în etapa târzie de dezvoltare a culturii Otomani⁶. Materiale de tipul celor de la Nandru au fost atribuite de T. Bader fazei a IV-a a culturii Otomani⁷, iar, mai recent, de I. Andrișoiu fazei post Otomani⁸.

⁵ G. Rustoiu, *Câteva considerații culturale și cronologice privind bronzul târziu în bazinul mijlociu al Mureșului*, în BCSS., 3, 1997.

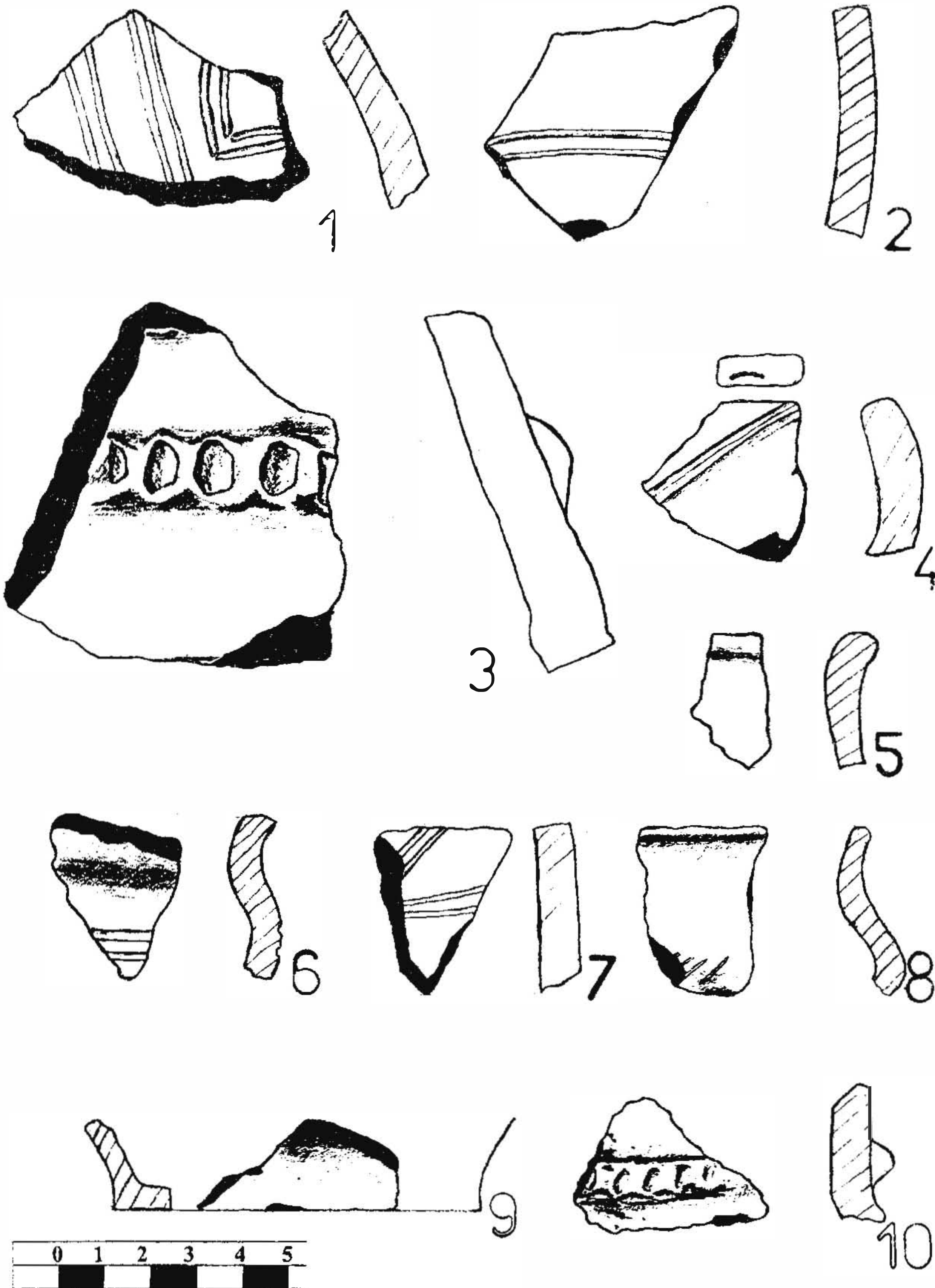
⁶ T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei*, capitolul *Cultura Otomani*; I. Andrișoiu, *Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, Bibliotheca Thracologica, II, București, 1992, capitolul *Cultura Otomani*.

⁷ *Supra*, nota 6.

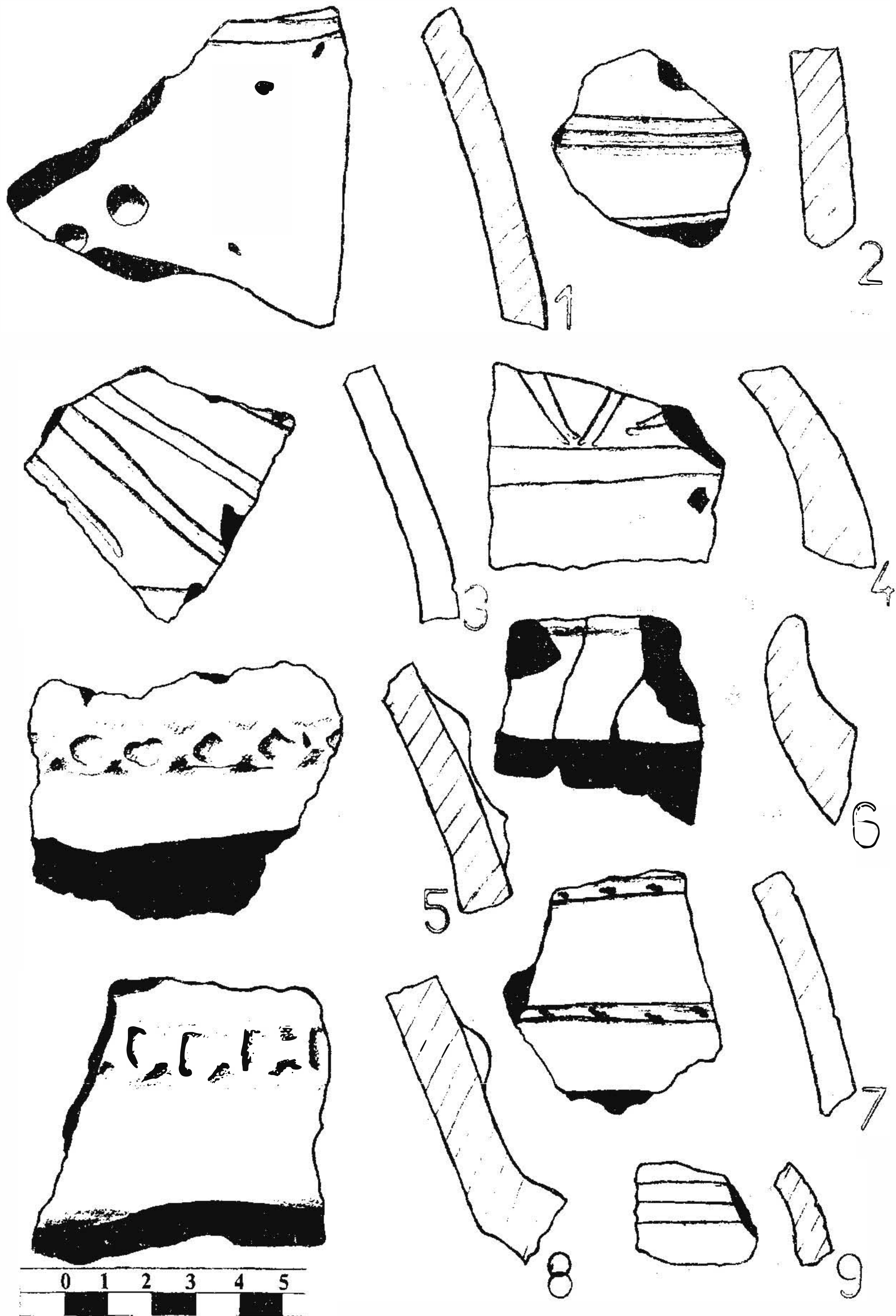
⁸ T. Bader, *op. cit.*

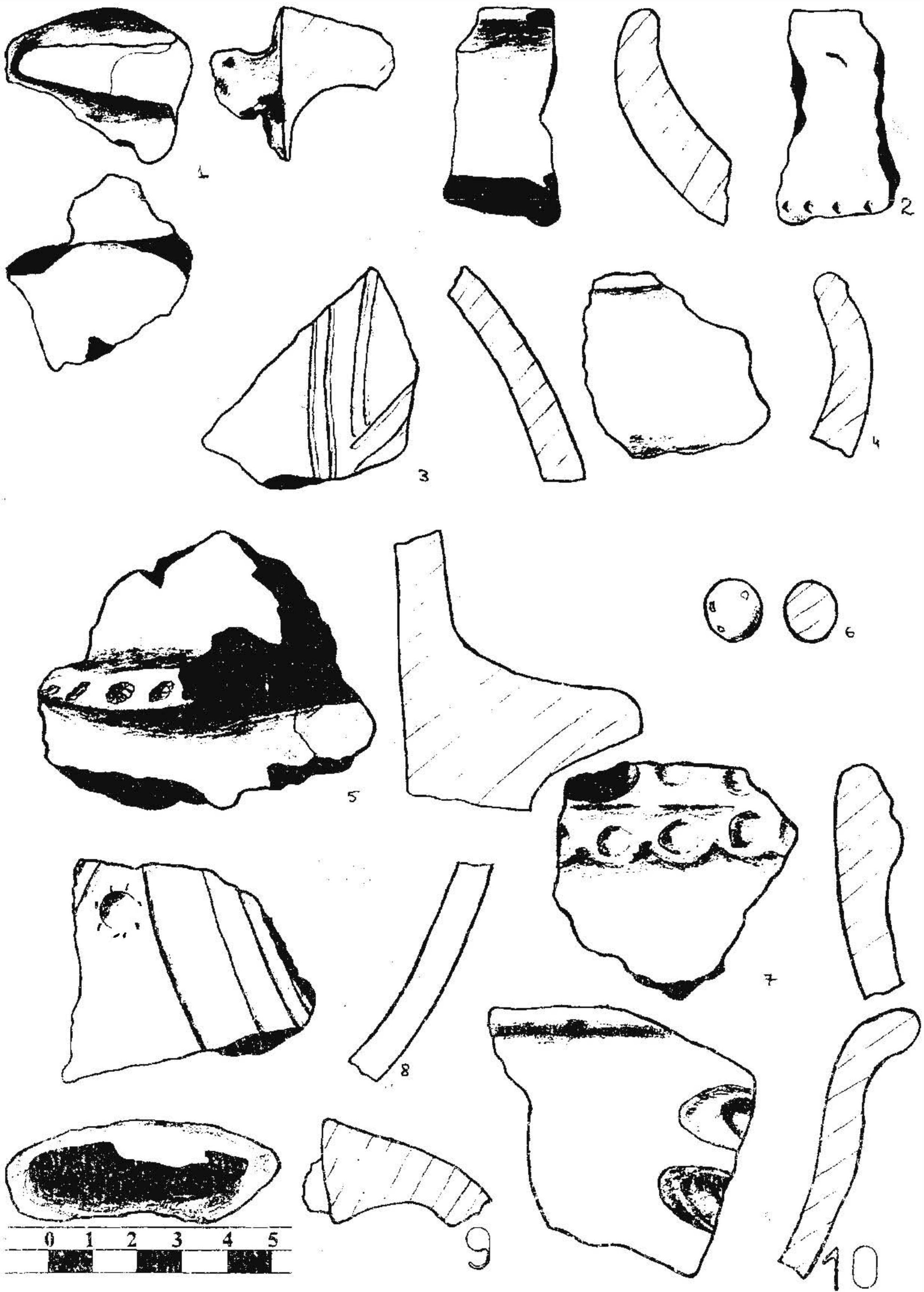

Pl.I

Pl.II

Pl. IV

Nu demult, C. Kacsó încadra această categorie de materiale în grupul cultural Cehăluț⁹. Nu se poate face însă o încadrare precisă datorită cantității destul de reduse de material arheologic găsit, precum și datorită stadiului încă incipient de cunoaștere a perioadei bronzului final, perioadă caracterizată printr-un dezechilibru cultural provocat de pătrunderea populațiilor tumulare dinspre nord-vest și vest în Pannonia, teritoriile dintre Dunăre și Tisa și câmpia Tisei. Accastă pătrundere a determinat alungarea unor triburi din spațiile lor de baștină, având ca efect indirect formarea unor noi grupuri culturale, pe arii mult mai restrânse, grupuri de mixtură între cei rămași pe loc și tumulari sau între populațiile autohtone și cele dizlocate¹⁰. Un astfel de grup de mixtură este foarte probabil și cel de la Nandru, în cadrul căruia se observă însă fondul de bază aparținând culturii Otomani. O vagă înrudire cu grupul Balta Sărată este sugerată de alveoia înconjurată de incizii, vizibilă pe unul din fragmentele de la Nandru¹¹ fiind un ornament des întâlnit în decorul ceramicii culturii mormintelor tumulare¹². Descoperirea de față este importantă prin comparațiile și posibile analogii care se pot face cu rezultatele altor descoperiri, împreună reușind să dea o imagine cât mai aproape de realitatea epocii bronzului târziu.

LUCIAN SAVONEA
Universitatea "1 Decembrie 1918"
Alba Iulia

UNE NOUVELLE DECOUVERT APARTENANT À L'EPOQUE DU BRONZE TARDIF

RÉSUMÉ

Cet ouvrage présente le résultat d'une recherche archéologique de terrain, effectuée en 1997, sous les auspices du Centre de Recherches Pré- et Protohistorique de l'Université d'Alba Iulia autour du village de Nandru, département de Hunedoara.

La découvert a résidé en localisation d'un point d'habitat préhistorique, en contenant de la céramique appartenant à l'époque du bronze tardif (post Otomani III).

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. La position géographique du village de Nandru

Pl.I. Céramique de bronze tardif.

Pl.II. Céramique de bronze tardif.

Pl.III. Céramique de bronze tardif.

Pl.IV. Céramique de bronze tardif.

⁹ I. Andrișoiu, *op.cit.*

¹⁰ N. Chirdioșan, I. Emódi, *Grupul cultural Igriș de la sfârșitul epocii bronzului*, în *Crisia*, XII, 1982.

¹¹ M. Gumă, R. Petrovsziky, *Un nou grup cultural al epocii bronzului în sud-vestul României. Descoperirile de tip Balta Sărată*, în *StComCaransebeș*, III, 1979.

¹² N. Boroffka, *Probleme der jungbronzezeitlichen Keramik in Ostungarn und Westrumänien*, BMA, I, 1994.